MÂLÂYÂNÎ

Malayani Nedir?:

- “Kişiyi ilgilendirmeyen, onun için bir anlam ve değer taşımayan” mânâsındaki “mâlâyânî” tabiri, insanın ne kendisine ne çevresine hiçbir faydası olmayan işler ve gereksizce söylenen sözler için kullanılır.

- Mâlâyânî, yapıldığı takdirde kişiye herhangi bir katkı sağlamayan, yapılmadığında ise hiçbir şey kaybettirmeyen, ne dünyaya ne de âhirete bir faydası dokunan, boş işlerdir. Hiçbir hedef gözetilmeden, maksatsız, amaçsız ve mânâsız bir şekilde gerçekleşen sözler, fiiller, hatta düşünceler mâlâyânîye dâhildir.

- Kur'ân-ı Kerîm'de mâlâyânî sözcüğü geçmemekle birlikte, ona yakın anlamda *“abes”*, *“lağv”*, *“lehv”* ve *“la'b”* kelimeleri kullanılmıştır.

- Allah Teâlâ, insanların boş yere yaratılmadığını *"abes"* kelimesiyle bildirmiş,

- اَفَحَسِبْتُمْ اَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَاَنَّكُمْ اِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ

- ***Sizi sırf boş yere yarattığımızı ve sizin artık huzurumuza geri getirilmeyeceğinizi mi sandınız?***[1]

- *Lağv* kelimesi, âyet ve hadislerde daha çok "düşünülmeden söylenmiş boş sözler ve yeminler" için kullanılmıştır.[7]

- *Lehv* ve *la'b* tabirleri ise *oyun* ve *eğlence* anlamında kullanılmış ve genellikle bu tabirler ile âhirete nispetle dünya hayatının geçiciliği ve değersizliği vurgulanmıştır.

[1] Mü'minûn, 23/115.

- Bununla birlikte, genel olarak İslâm düşüncesi, bir amaç için dünyaya gönderilen insanın, hayatını doğru yoldan ayrılmadan, yararlı ve hayırlı işler yaparak, kötü, zararlı ve faydasız şeylerden uzak durarak geçirmesi gerektiği anlayışını esas almıştır.

- Mâlâyânî olarak görülen ve terk edilmesi gereken davranışlar, kişisel tercihlere göre değil, İslâm'ın ilkeleri ve bu ilkelerle bağdaşan aklî ve örfî hükümler göz önünde bulundurularak belirlenir. Buna göre, İslâm'ın kesin olarak yasakladığı haramlarla birlikte, şüpheli şeyler, mekruhlar ve kişiye göre değişen ve gereksiz görülen mubahlar da bu kapsama dâhildir. Esasında insanın dünya ve âhireti için yararlı olmayan, yakın ve uzak çevresine fayda sağlamayan, bununla birlikte zarara ve günaha sebep olabilecek söz ve davranışlar mâlâyânî olarak görülmüştür.

Malayaniyi Terk Etmek:

- وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ

- ***(Felaha eren) müminler boş söz ve davranışlardan yüz çevirenlerdir.***[2]

******

- وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا

- ***"(O iyi kullar), asılsız şeylere şahitlik etmezler; boş ve mânasız davranışlarla karşılaştıklarında onurluca çekip giderler."***[3]

---

[2] Mü'minûn, 23/3.
[3] Furkan, 25/72.

- Rasulullah buyurdular ki:
- مِنْ حُسْنِ إِسْلاَمِ الْمَرْءِ تَرْكُهُ مَا لاَ يَعْنِيهِ
- *Malayaniyi terk etmek, kişinin müslümanlığının güzelliğindendir.*[4]

******

- Sahip olduğu ahlâk ve fazilet makamına kendisini neyin yükselttiği Lokman'a (as) sorulduğunda,
- صِدْقُ الْحَدِيثِ وَأَدَاءُ الأَمَانَةِ وَتَرْكُ مَا لاَ يَعْنِينِى.
- “Doğru sözlü olmak, emanete riayet etmek ve mâlâyânîyi terk etmek.” demiştir.[5]

---

[4] Tirmizî, Zühd, 11
[5] Muvatta’, Kelâm, 7.

- Hasan-ı Basrî: “Allâhü Teâlâ’nın bir kuldan rahmetini uzaklaştırdığının alameti onu mâlâyânî ile meşgul kılmasıdır” demiştir.

Konuşmada Malayaniyi Terk Etmek:

- وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَديثِ لِيُضِلَّ عَنْ سَبيلِ اللّٰهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا اُولٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهينٌ

- ***"İnsanlardan öylesi vardır ki, bilgisizce Allah yolundan saptırmak ve o yolu eğlenceye almak için, eğlencelik asılsız ve faydasız sözleri satın alır. İşte onlar için aşağılayıcı bir azap vardır."***[6]

[6] Lokman, 31/6.

- Rasulullah buyurdular ki:
- وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ
- *Allah’a ve ahiret gününe inanan kişi ya hayır söylesin ya da sussun.*[7]

******

- Rasulullah buyurdular ki:
- مَنْ تَوَكَّلَ لِى مَا بَيْنَ رِجْلَيْهِ وَمَا بَيْنَ لَحْيَيْهِ ، تَوَكَّلْتُ لَهُ بِالْجَنَّةِ
- *İki bacağı arasındaki ile iki dudağı arasındakine sahip olacağına söz veren kişiye ben de cenneti garanti ederim.*[8]

---

[7] Buhârî, Edeb, 31
[8] Buhârî, Hudûd, 19.

- Abdullah b. Ebî Evfâ anlatıyor:

- كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يُكْثِرُ الذِّكْرَ وَيُقِلُّ اللَّغْوَ

- Rasulullah konuşurken çokça zikreder boş sözlerden kaçınırdı.[9]

[9] Nesâî, Cum'a, 31.

- Rasulullah buyurdular ki:

- مَا مِنْ قَوْمٍ يَقُومُونَ مِنْ مَجْلِسٍ لاَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ فِيهِ إِلاَّ قَامُوا عَنْ مِثْلِ جِيفَةِ حِمَارٍ وَكَانَ لَهُمْ حَسْرَةً

- *Allah'ı zikretmeden bir meclisten kalkan topluluk, eşek leşi gibi (bir pislik)den kalkmış gibi olurlar ve (bu meclis kıyamet gününde) kendileri için bir üzüntü (kaynağı) olur.*[10]

[10] Ebû Dâvûd, Edeb, 25.

- Rasulullah buyurdular ki:

- مَنْ جَلَسَ فِى مَجْلِسٍ فَكَثُرَ فِيهِ لَغَطُهُ فَقَالَ قَبْلَ أَنْ يَقُومَ مِنْ مَجْلِسِهِ ذَلِكَ سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ . إِلاَّ غُفِرَ لَهُ مَا كَانَ فِى مَجْلِسِهِ ذَلِكَ

- *“Her kim bir toplantıda oturup orada fazla boş sözler konuşursa o toplantıdan kalkmazdan önce: Allah’ım seni hamdinle tesbih ederim. Senden başka ilah olmadığına ancak senin gerçek ilah olduğuna şâhidlik ederim. Senden bağışlanmayı ister tevbe eder sana yönelirim” derse o toplantıda meydana gelen hataları bağışlanır..*[11]

---

[11] Tirmizî, Deavât, 38.

- Rasulullah buyurdular ki:
- إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ وَأَقْرَبِكُمْ مِنِّى مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحَاسِنَكُمْ أَخْلاَقًا وَإِنَّ أَبْغَضَكُمْ إِلَيَّ وَأَبْعَدَكُمْ مِنِّى مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ الثَّرْثَارُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ وَالْمُتَفَيْهِقُونَ » .
- *"Kıyamet günü bana en sevgili ve en yakın olanınız: Ahlakı en güzel olanlarınızdır. Kıyamet günü bana en sevimsiz ve benden en uzak olacak olanlar dengesiz biçimde saçmalayıp boşboğazlılıkla insanları rahatsız edenlerle mutefeyhıklerdir."*
- قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ عَلِمْنَا الثَّرْثَارُونَ وَالْمُتَشَدِّقُونَ فَمَا الْمُتَفَيْهِقُونَ
- Ashab: "Ey Allah'ın Rasûlü! Dediler: Dengesiz ve boşboğazları anladık fakat bu mütefeyyikler kimdir?" diye sordu. Rasûlullah şöyle buyurdu:

- قَالَ « الْمُتَكَبِّرُونَ«

- *“Ululuk taslayıp kibirli davrananlardır.”*[12]

- الثَّرْثَارُ هُوَ الْكَثِيرُ الْكَلاَمِ وَالْمُتَشَدِّقُ الَّذِى يَتَطَاوَلُ عَلَى النَّاسِ فِى الْكَلاَمِ وَيَبْذُو عَلَيْهِمْ

- Sersar: Çok konuşan kimsedir. Müteşeddik: Sözü çok uzatarak insanları rahatsız eden kişidir.

---

[12] Tirmizî, Birr, 71.

- Ashâbdan biri vefat etmiş ve çevresindekiler onun cennetlik olduğunu söylemişlerdi. Allah Resûlü ise onlara şöyle dedi:

- أَوَلاَ تَدْرِى فَلَعَلَّهُ تَكَلَّمَ فِيمَا لاَ يَعْنِيهِ ...

- *Bunu nereden biliyorsun? Zira o kendisini ilgilendirmeyen bir konuda lüzumsuz sözler sarf etmiş olabilir…*[13]

[13] Tirmizî, Zühd, 11.

- Rasulullah buyurdular ki:

- لاَ تَبِيعُوا الْقَيْنَاتِ وَلاَ تَشْتَرُوهُنَّ وَلاَ تُعَلِّمُوهُنَّ وَلاَ خَيْرَ فِى تِجَارَةٍ فِيهِنَّ وَثَمَنُهُنَّ حَرَامٌ

- *Şarkıcı kadınları alıp satmayın onlara şarkıcılık öğretmeyin. Onlarla yapılan ticarette hayır yoktur, onların parası haramdır..*[14]

---

[14] Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân, 31.

Gereksiz Yeminden Kaçınmak:

- Rasulullah buyurdular ki:

- يَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ إِنَّ الْبَيْعَ يَحْضُرُهُ اللَّغْوُ وَالْحَلِفُ فَشُوبُوهُ بِالصَّدَقَةِ

- *Ey tacirler topluluğu! Şüphesiz alışverişte boş laf ve yemin bulunur. Onun için siz ona sadaka karıştırınız.*[15]

[15] Ebû Dâvûd, Büyû’, 1.

Güldürme Amaçlı Yalan Sözden Kaçınmak:

- Rasulullah buyurdular ki:

- وَيْلٌ لِلَّذِى يُحَدِّثُ فَيَكْذِبُ لِيُضْحِكَ بِهِ الْقَوْمَ وَيْلٌ لَهُ وَيْلٌ لَهُ

- *İnsanları güldürmek için yalan söyleyen kişiye yazıklar olsun, yazıklar olsun, yazıklar olsun!*[16]

[16] Ebû Dâvûd, Edeb, 80.

Gereksiz Yere Soru Sormaktan Kaçınmak:

- Ebu Musa el-Eş’ari anlatıyor:
- سُئِلَ النَّبِىُّ عَنْ أَشْيَاءَ كَرِهَهَا ، فَلَمَّا أُكْثِرَ عَلَيْهِ غَضِبَ ، ثُمَّ قَالَ لِلنَّاسِ
- Bir gün Peygamber’e hoşlanmadığı bâzı şeyler soruldu. Bu gibi suâller çoğaltılınca öfkelendi. Ondan sonra insanlara şöyle dedi:
- « سَلُونِى عَمَّا شِئْتُمْ » .
- *Bana istediğinizi sorun!* buyurdu.
- قَالَ رَجُلٌ مَنْ أَبِى قَالَ « أَبُوكَ حُذَافَةُ » .
- Birisi kalkıp: - Benim babam kimdir? dedi. Peygamberimiz: *Baban Huzâfe'dir,* buyurdu.

- فَقَامَ آخَرُ فَقَالَ مَنْ أَبِى يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ « أَبُوكَ سَالِمٌ مَوْلَى شَيْبَةَ » .

- Bir diğeri kalkıp: Yâ Rasûlallah! Benim babam kimdir? dedi. Peygamberimiz: *Şeybe'nin azadlısı Salim'dir,* buyurdu.

- فَلَمَّا رَأَى عُمَرُ مَا فِى وَجْهِهِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّا نَتُوبُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

- Hz. Ömer Peygamber'in yüzündeki öfkeyi görünce: *Yâ Rasûlallah! Biz azîz ve celîl olan Allah'a tevbe ediyoruz,* dedi.[17]

---

[17] Buhârî, İlim, 28

- Ebu Hüreyre Anlatıyor:
- خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ فَقَالَ « أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ فَرَضَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الْحَجَّ فَحُجُّوا
- *Rasulullah bize şöyle söyledi: "Ey insanlar! Allah size haccı farz kılmıştır. Artık haccediniz!*
- فَقَالَ رَجُلٌ أَكُلَّ عَامٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ
- Bir kişi: "Ya Rasulallah, her sene mi?" diye sordu.
- فَسَكَتَ حَتَّى قَالَهَا ثَلاَثًا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم
- Rasulullah sustu. Ta ki o kişi bu sorusunu üç defa tekrarlayınca şöyle söyledi:

- لَوْ قُلْتُ نَعَمْ لَوَجَبَتْ وَلَمَا اسْتَطَعْتُمْ – ثُمَّ قَالَ – ذَرُونِى مَا تَرَكْتُكُمْ فَإِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِكَثْرَةِ سُؤَالِهِمْ وَاخْتِلاَفِهِمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ فَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَىْءٍ فَأْتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَىْءٍ فَدَعُوهُ

- *"Evet dersem her sene (haccetmeniz) gerekir ve siz buna güç yetiremezsiniz... Sizden öncekiler peygamberlerine çok soru sormalarından ve peygamberlerinin buyrukları üzerinde ihtilâf etmelerinden dolayı helâk olup gitmişlerdir. Size neyi yasakladıysam ondan kaçının ve neyi emrettiysem gücünüz yettiği kadar* onu *yapın."* buyurmuştur.[18]

[18] Müslim, Hac, 412.

- Gereksiz yere soru sorulmamasıyla ilgili Kur’an’da şöyle buyurulmaktadır:

- يَا اَيُّهَا الَّذينَ اٰمَنُوا لَا تَسْئَلُوا عَنْ اَشْيَاءَ اِنْ تُبْدَ لَكُمْ تَسُؤْكُمْ وَاِنْ تَسْئَلُوا عَنْهَا حينَ يُنَزَّلُ الْقُرْاٰنُ تُبْدَ لَكُمْ عَفَا اللّٰهُ عَنْهَا وَاللّٰهُ غَفُورٌ حَليمٌ

- ***“Ey iman edenler! Size açıklandığı takdirde, sizi sıkıntıya sokacak olan şeylere dair soru sormayın.”*[19] .**

[19] Mâide, 5/101.

Faydasız İlimden Kaçınmak:

- Rasulullah buyurdular ki:

- اللَّهُمَّ إِنِّى أَعُوذُ بِكَ مِنَ الأَرْبَعِ مِنْ عِلْمٍ لاَ يَنْفَعُ وَمِنْ قَلْبٍ لاَ يَخْشَعُ وَمِنْ نَفْسٍ لاَ تَشْبَعُ وَمِنْ دُعَاءٍ لاَ يُسْمَعُ

- *Allah'ın dört şeyden sana sığınıyorum; Faydasız ilimden, korkmayan kalpten, doymayan nefisten ve kabul olunmayan duadan.*[20]

[20] Ebû Dâvûd, Vitr, 32.

Vakti Boş Şeylerle Geçirmemek:

- حَتّٰى اِذَا جَاءَ اَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ ﴿99﴾ لَعَلّٖي اَعْمَلُ صَالِحًا فٖيمَا تَرَكْتُ كَلَّا اِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ اِلٰى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿100﴾

- ***Nihayet onlardan birine ölüm gelip çatınca, "Rabbim! Beni geri gönder de, geride bıraktığım dünyada iyi işler yapayım" der. Hayır! Onun söylediği bu söz boş laftan ibarettir. Önlerinde, yeniden diriltilecekleri güne kadar bir berzah vardır.[21]***

[21] Mü'minûn, 23/99-100.

- Rasulullah buyurdular ki:

- نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ ، الصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ

- *“İki nimet vardır ki insanların çoğu onlar(ı değerlendirme) hususunda aldanmıştır: Sağlık ve boş vakit.”*[22]

[22] Buhârî, Rikâk, 1

- Rasulullah buyurdular ki:

- لاَ تَزُولُ قَدَمَا ابْنِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عِنْدِ رَبِّهِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ خَمْسٍ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ وَعَنْ شَبَابِهِ فِيمَا أَبْلاَهُ وَمَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ وَمَاذَا عَمِلَ فِيمَا عَلِمَ

- *"İnsanoğluna beş şeyden hesap sorulmadıkça kıyamet günü hiçbir tarafa hareket etmeyecektir; Ömrünü nerede ve nasıl tükettiğinden, gençliğini nerde yıprattığından, malını nerden kazanıp nerde harcadığından öğrendiği bilgilerle yaşayıp yaşamadığından.".*[23]

---

[23] Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 1.

- Günümüz insanının en çok ihtiyaç hissettiği, çoğu kez yokluğundan yakındığı bir değer de "zaman"dır. Her insan zaman bulamamaktan şikâyetçi olmakla birlikte, en çok zaman sıkıntısı çekenlerin onu iyi planlayamayıp boşa geçirenler olduğu görülür.

- Özellikle bugün, iletişim araçlarının çeşitlenip çoğalması, teknolojik aletlerin yaygınlaşması ile zaman sıkıntısı daha çok hissedilir olmuştur. Bazı televizyon programları, internet siteleri, oyunlar, diziler, magazin edebiyatı âdeta bir mâlâyânî sektörü meydana getirmiştir. Bir eğlence kültürü imiş gibi gösterilerek, özellikle gençlere özendirilen bu boş işler, farkında olmadan kişinin ömrünü çalmakta, insanî ve ahlâkî değerleri yozlaştırırken, insanı kendisine yabancılaştırmaktadır.

- Mâlâyânî davranışlar, kişiyi asıl uğraşması gereken şeylerden alıkoymakta, amellerin Allah için, O'nun rızası gözetilerek yapılması gerektiğini unutturmakta ve kişiyi yapmakla emrolunduğu ibadet ve taatten uzaklaştırmaktadır.

- Abdullah b. Mugaffel el-Müzenî bir gün yeğeninin yerden taş alıp rastgele sağa sola attığını görünce ona şöyle dedi:

- لاَ تَخْذِفْ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ نَهَى عَنِ الْخَذْفِ وَقَالَ

- Böyle taş atma; çünkü Rasûlullah taş atmaktan hoşlanmazdı ve bunu men ederdi. Şöyle buyurmuştu:

- إِنَّهُ لاَ يُصَادُ بِهِ صَيْدٌ وَلاَ يُنْكَى بِهِ عَدُوٌّ ، وَلَكِنَّهَا قَدْ تَكْسِرُ السِّنَّ وَتَفْقَأُ الْعَيْنَ

- *“Zira onunla ne avlanılır, ne de düşman yakalanır; ancak bu taş ya diş kırar ya da gözü kör eder!”*

- Yeğenini bu sözlerle sapanla taş atmak gibi hiçbir yararı olmayan, aksine tehlikeli olabilecek bir davranıştan sakındıran Abdullah, bir süre sonra onun yine aynı davranışa devam ettiğini görünce ona kızarak şöyle dedi:

- “Ben sana Rasûlullah'ın böyle taş atmayı yasakladığını söylüyorum ama sen hâlâ taş atıyorsun! Seninle konuşmayacağım!”[24]

---

[24] Buhârî, Sayd, 5

Faydalı Uğraşlar:

- Müslüman'ın faydası olmayan oyun ve oyalanma şeklinde gerçekleştirdiği her fiili bâtıl ve anlamsız bulan Allah Resûlü, kişinin yeteneklerini geliştirmesine sebep olan faydalı ve o dönemin şartlarının gerektirdiği atıcılık, binicilik, yüzücülük gibi spor ve oyunları öğrenmeyi tavsiye etmiştir.

- Rasulullah buyurdular ki:

- ارْمُوا وَارْكَبُوا وَلأَنْ تَرْمُوا أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ تَرْكَبُوا كُلُّ مَا يَلْهُو بِهِ الرَّجُلُ الْمُسْلِمُ بَاطِلٌ إِلاَّ رَمْيَهُ بِقَوْسِهِ وَتَأْدِيبَهُ فَرَسَهُ وَمُلاَعَبَتَهُ أَهْلَهُ فَإِنَّهُنَّ مِنَ الْحَقِّ

- *Atıcı olun, binici olun! Atıcı olmanız binici olmanızdan bence daha iyidir. Müslüman kişinin oyun ve oyalanma olarak yaptığı her şey boş ve anlamsızdır. Ancak; kişinin atış yaptığı aletlerle meşgul olup oyalanması, atını tımar edip atın bakımıyla uğraşması ve oyalanması ve hanımıyla oynaşıp meşgul olması batıl ve boş eğlencelerden olmayıp hak, gerçek ve sevap kazandıran oyun ve eğlencelerdir.”.*[25]

---

[25] Tirmizî, Fedâilü’l-cihâd, 11.

Malayaniden Kurtulamamanın Sebebi Nedir?

- İnsanların malayani işlere dalmasının ve bu durumdan kurtulamamanın en başlıca sebebi bu davranışların alışkanlık haline gelmesidir. Başlangıçta önemsemediğimiz, "bir defacıktan bir şey olmaz dediğimiz" istenmeyen bir davranış alışkanlık; hatta bağımlık haline geldikten sonra artık sadece istemek, çabalamak o davranıştan kurtulmak için yeterli olmayacaktır.

- Bu sebeple asıl iş, kötü alışkanlıkların pençesine düşmeden kişinin atacağı her adıma dikkat etmesidir. Yani marifet, iradesini yanlış adım attıktan sonra bataklıktan kurtulmak için değil, doğrudan bir an olsun yüzünü çevirmemekte kullanmaktır. Bu yüzden faydasız ve boş bir işle bir an bile uğraşmak, alışkanlık halini alabileceği için tehlikelidir.

- Örneğin her akşam birkaç sayfa dahi olsa kitap okuyan kişi, başlangıçta zorlansa da irade gösterip en dar zamanlarında bile bu işi devam ettirse,

bir süre sonra kitap okuma davranışı alışkanlık haline gelir. Böylece belki başkalarına angarya gibi gelen bu iş alışkanlık halini aldığında ise yapılmadığında kişide sıkıntı uyandırabilir.

- Benzer şekilde dışarıdan gelir gelmez televizyon seyretmeye alışmış olan kişi, televizyon seyretmediği her an onun eksikliğini hisseder ve kendini bu malayani işten kurtarması mümkün olmaz.

- İmam-ı Rabbani şöyle demiştir:
- Haramlardan tamamen kaçınabilmek için, mubahların fazlasından kaçınmalıdır! Bir insan, mubah şeylerden her istediğini yaparsa, şüpheli şeyleri yapmaya başlar. Şüpheliler ise, haram olanlara yakındır. İnsanın nefsi, hayvan gibi, kendine düşkündür. Uçurum yanında dolaşan, bir gün uçuruma düşebilir. Takvayı tam yapabilmek için mubahları gerektiği kadar kullanmalı, zaruret miktarını aşmamalı! Bu kadarını da, kulluk vazifelerini yapabilmek için kullanmaya, niyet etmelidir.
- Mubahların fazlasından kaçınabilmek büyük nimettir. Hiç olmazsa, haramlardan kaçınmalı, mubahların fazlasından da elden geldiği kadar sakınmaya çalışmalı! Mubahlar lüzumundan fazla işlendiğinde, pişman olup tevbe etmeli! Bu işleri, haram işlemeye başlangıç bilmeli! Allahü teâlâya sığınmalı ve yalvarmalı! Bu pişmanlık, tevbe ve yalvarmak, belki mubahların fazlasından büsbütün sakınmak yerine geçerek, böyle işlerin zararından korur. Çünkü (Günahkârın, boynunu bükmesi, ibadet edenin göğsünü kabartmasından daha iyidir) buyurmuşlardır.

- Bir düşünür kötü alışkanlıkların tehlikesini çok güzel özetlemiştir;
- "Alışkanlıklar" öyle gürültü yaparak gelmiyor. Yavaş yavaş sinsice içimize adımını atar. Başlangıçta kuzu gibi sevimli, alçak gönüllüdür.
- Ama zamanla oraya yerleşip kökleşti mi öyle azılı, öyle amansız bir yüz takınır ki kendisine, gözlerimizi bile kaldırmaya izin vermez."
- Gençlik ve sıhhat, insanı gaflete düşürebilir. İnsan, gençliğine ve sıhhatine güvenerek, dünyanın zevk ve eğlencelerine kendini kaptırabilir. Bunun için de, ibadetlerini vaktinde yapamaz, tevbe etmeyi hatırına getiremez, ahireti unutabilir, kibre, gurura sürüklenebilir. Bunun için Hz. Ali; "Gaflet, insana gurur getirir, helake yaklaştırır" buyurmuştur. Abdülkadir-i Geylani hazretleri de; "Bütün kötülüklerin başı, kalbin Allah'tan gafil olmasıdır" buyurmuştur.

- Muhammed Masum buyuruyor ki:

- Gençlik, ömrün en kıymetli zamanıdır. İnsanın sıhhatli, kuvvetli olduğu zamandır. Bu zaman, her gün geçiyor, azalıyor, ihtiyarlık yaklaşıyor. En şerefli, en lüzumlu iş olan, marifetullahı [Allah'ı tanımayı], hayâl olan ömrün sonuna bırakanlara yazıklar olsun. En şerefli olan zamanları, en zararlı, en kötü şey olan nefsin arzularına kavuşmak için sarf etmemeliyiz. Peygamber efendimiz, (Yarın yaparım diyenler, aldandı) buyurdu.

- Kabirden birisi çıkıp dünyaya gelse, nasıl yaşar? Herhalde bir anını boş geçirmez, hep ahireti için çalışır, günah işlemez, kalb kırmaz... Peki, biz oraya gitmeyecek miyiz? Gidince başımıza neler geleceğini, nelerle karşılaşacağımızı dinimiz bildiriyor. Allah'a iman etmeyenler, Peygamber efendimizin getirdiklerine inanmayanlar, beğenmeyenler, din-i İslam'ı kabul etmeyenler, Cehennemde feryat edecek. (Ya Rabbi, bizi tekrar dünyaya gönder, hiç günah işlemeyeceğiz, hep ibadet

edeceğiz) diyecekler. Onlara, (Zaten oradan gelmediniz mi?) denilecektir.

- İnsan, dünyaya oyun ve eğlence için gelmemiştir. Dünya iş ve kazanç yeridir. Peygamber efendimiz, (Dünya ahiretin tarlasıdır) buyurmaktadır. (Deylemi)

- Burada ne ekilirse, ahirette o biçilecektir. Boş vakit fırsat ve ganimettir. Faydalı iş yapmadan vakit geçirmek, vakti öldürmek olur. Dünyada yapılan her işin, her nefesin hesabı kıyamette muhakkak sorulacaktır.

Bir Kıssa:

- “Bir gün padişahın huzuruna bir adam getirmişler. Adamın bir hüneri varmış. 10 adım öteden fırlattığı ipliği, 10 adım ötedeki iğnenin deliğine geçiriyormuş. Bunu başarmak için tam 40 yıl çalışmış.
- Padişah; "göster bakalım hünerini" demiş.
- Adam iğneyi bir sehpaya saplamış, sonra 10 adım geriye gitmiş ve ipliği fırlatmış. İplik iğnenin deliğinden geçmiş...
- Padişah; "tekrarla, tesadüf olmasın yoksa" demiş.
- Adam tekrarlamış, yine tam isabet...
- Padişah ne kadar tekrarlattıysa, iplik yine hedefini bulmuş...

- Padişah vezirini çağırmış ve "Şu adamı ödüllendirin. 100 altın verin 100 de sopa vurun."
- Adam; "aman padişahım bu nasıl ödül?" demiş...
- Padişah da cevabını vermiş: " 100 altın hünerin için, 100 sopa da böyle lüzumsuz bir işe yıllarını harcadığın için..."